

Література

1. Кривуля О.М. Філософія: навч. посібник. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. 592 с.
2. Симоненко С., Сулим О., Шмиголь М. Основи філософії. ЦНЛ. 2019. 412 с.
3. Філософія [Електронний ресурс] : навч. посіб. /Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б.Гаєвська та ін. – Київ: КНЕУ. 2019. 368 с.

Балагура О. О.

канд. філос. наук, доцент

доцент кафедри філософії та педагогіки

Середін Д. С. студ. III курсу

факультету транспортних та

інформаційних технологій

Національний

транспортний

університет

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Умови ринкової економіки в нашій країні, пов'язані зі все більш динамічними й непередбачуваними змінами, зі зростаючою конкуренцією як на ринку праці, так і на ринку освітніх послуг, поставили заклади вищої освіти (ЗВО) перед необхідністю не лише надавати студентам (здобувачам вищої освіти) професійну (професійно-технічну) підготовку, але й серйозно займатися питаннями їх працевлаштування і майбутньої кар'єри.

В умовах динамічних змін відбувається неминуха трансформація значущих для людини цінностей, мотивів, професійних позицій і переконань – як можливий шлях конструктивної активізації професійної реалізації особистості.

Самореалізація особистості являє собою структурне утворення, основними компонентами якого є інтернаціональність, процесуальність, результативність [3]. Тож професійна реалізація особистості на її життєвому шляху передбачає, на нашу думку, такі основні етапи: професійне самовизначення, професійне становлення у вибраній сфері діяльності, професійне зростання і розвиток компетенції. Проте, коли людина потрапляє в непрогнозовані кризові ситуації (втрата роботи, банкрутство підприємства або економічна криза країни взагалі), то вона уточнює та коректує процес професійної самореалізації, звертаючись до свого життєвого та професійного досвіду.

За інформацією Державної служби зайнятості населення м. Києва, щорічно за направленнями на роботу звертається більше тисячі молодих людей. Зазнають значні труднощі у працевлаштуванні бухгалтеря, юристи, економісти, менеджери, що спеціалізуються у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Проте підготовка фахівців із цих спеціальностей не лише не

знижується, а навіть, навпаки, зростає: набір у ЗВО за фахом «юриспруденція» виріс у 2020 році на 25%, на спеціальності, пов'язані з міжнародною діяльністю, – на 21%, на економічні спеціальності – на 11%. Разом із тим на ринку праці України існує великий попит на фахівців педагогічних професій, але охочих навчатися за даною спеціальністю складає всього лише близько 10%. Спостерігається підвищений попит на будівельні спеціальності – більше 70% вакансій складають професії цього профілю, але вони сьогодні не вважаються престижними. Таким чином, ситуація, що складається на сучасному ринку праці, виявляє суперечності між ринком освітніх послуг і реальним сектором економіки. Для його подолання закладам вищої освіти необхідно, по-перше, формувати в абітурієнтів усвідомлений вибір професії, по-друге, гнучко реагувати на затребуваність фахівців на ринку праці [4].

Кар'єра випускника ЗВО починається не в момент закінчення навчання, а набагато раніше – при виборі професії. Як відомо, на вибір професії впливає цілий ряд чинників соціальних, психологічних, економічних тощо. Спостереження за практикою набору абітурієнтів у ЗВО показують, що молоді люди при виборі спеціальності, по якій вони вчитимуться, орієнтуються в основному на думку батьків і друзів, престижність професії і вартість навчання та ін. При цьому «за кадром», як правило, залишаються такі важливі аспекти, як можливість самореалізації в професійній діяльності й затребуваність професії. У той же час, сьогодні має місце перенасичення ринку праці фахівцями певних професій, яке викликане, з одного боку, інерційністю системи вищої школи, а з іншого – високою динамічністю соціально-економічних процесів.

Розгляд проблеми психологічних внутрішніх тенденцій професійного особистісного розвитку [1] є одним з найскладніших в науці, оскільки самореалізацію особистості можна розглядати як характеристику всього її життєвого шляху в контексті професійної сфери від етапу початкового професійного становлення до виходу на пенсію.

Успішній професійній самореалізації в кризових умовах життєдіяльності людини сприяє професійна компетентність, яка дає особі можливість не просто адаптуватися до професії, а більше – адаптувати професію до себе [1]. Такий широкий спектр особистісних властивостей здатний вплинути на зовнішні обставини розгортання індивідуального професійного буття, яке відрізняється від інших специфічних способів існування в світі. Смісловим осередком цієї проблеми є визначення самою людиною потенційних ознак індивідуального буття для успішної професійної адаптації в мінливому просторі людського буття.

На нашу думку, високо мотивовані індивіди схильні виявляти значні вольові зусилля в реалізації професійного потенціалу (зокрема у навчанні) й досягати значних результатів. Так, будь-який індивід (студент, робітник, службовець) із належною мотивацією до праці схильний якісніше й наполегливіше працювати і, як правило, досягати помітніших успіхів в своїй діяльності, ніж його інакше мотивований партнер. Для особистісної

професійної самореалізації характерною є сама цінність, саморозкриття, раціональне використання потенціалу індивідуального буття.

Самореалізація особистості є важливим показником її життєдіяльності, а особливо в професійній сфері – однієї з провідних сфер людської життєдіяльності. Необхідним атрибутом самореалізації майбутнього фахівця є саморозвиток як прояв суб'єктної активності починаючи від навчання і закінчуючи вибором роботи. У зв'язку з цим важливо виділити самореалізацію молодих фахівців, її якісний рівень як показник продуктивності життєвого шляху [2], успішності, в професійній діяльності.

Дослідження думки працедавців щодо якості підготовки випускників ЗВО показало, що підприємства й організації сьогодні відчують потребу в молодих фахівцях, які б адекватно оцінювали як свої професійні вміння, так і реальні можливості організації, були б готові розпочинати кар'єру з низових ступенів, а також відзначалися би мобільністю, адаптивністю та здатністю швидко перенавчатися. Важливою якістю, з погляду працедавця, є клієнтоорієнтованість молодого фахівця, під якою розуміється підпорядкування своїх інтересів інтересам клієнта як на рівні свідомості, так і на рівні буденної поведінки.

Тим часом сучасні молоді фахівці мають ряд характерних особливостей, серед яких часто наголошується необґрунтована амбітність: установка деяких ЗВО «готувати лідерів бізнесу» виявляється в неадекватній самооцінці, завищених домаганнях випускників, нереалістичних очікуваннях на початку кар'єрного шляху.

Таким чином, реальна ситуація на ринку праці в даний час пов'язана з тим, що в сучасних, зокрема кризових економічних умовах, випускникові мало мати відмінні оцінки по предметах. Сьогодні навіть невеликий досвід роботи й організаторські здібності можуть виявитися вирішальними чинниками при ухваленні рішення щодо прийому на роботу. Сучасні роботодавці відзначають одним із недоліків щодо недостатніх професійних характеристик молодих фахівців відсутність первинного практичного трудового досвіду; досить низько оцінюють їх готовність вирішувати конкретні практичні завдання й брати на себе відповідальність за ухвалені рішення. Зайвий академізм і теоретична спрямованість вищої професійної освіти іноді призводять до чергової суперечності – виникнення невідповідності між достатньою теоретичною підготовкою й малим (або повністю відсутнім) досвідом фахової практичної підготовки випускника. Власне усвідомлення й вирішення визначеної вище проблематики сприятиме самореалізації майбутніх фахівців у непростих, швидкозмінних і непередбачливих умовах, у яких на даний момент знаходиться вітчизняне суспільство.

Література

1. Балагура О.О. Формування духовно розвиненої особистості в контексті модернізації української освіти. Трансформація українського суспільства у

- парадигмі Євроінтеграції: філософські, освітні та соціально-психологічні аспекти: колективна монографія / за загальною редакцією І.В. Богачевської. Київ: «Видавництво Людмила», 2019. С.100–106.
2. Герасімов Т., Базарник Б. Самореалізація як соціальний розвиток особистості. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 837. С. 218–233.
3. Козицька І.В. Психологічні особливості самореалізації сучасної молоді. Теорія і практика сучасної психології. 2018. № 2. С.27–31.
4. Морозова О.А. Проблеми молодіжного сектора ринку праці України. Формування ринкових відносин в Україні. Збірник наукових праць. К.: НДЕІ Мінекономіки України. 2019. Вип. 8. С. 125–130.
5. Садова М. Потенціал самореалізації особистості як предмет психологічного дослідження: методологічні аспекти. Наукові праці МАУП. 2008. Т.15. Ч.2. С.231–238.

Хромова О. І.

канд. філософ. наук, доцент,
доцент кафедри філософії та
історії науки і техніки

Державний університет
інфраструктури та технологій

НОВІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО SMART-ОСВІТИ

В останні два десятиліття швидкий розвиток інформаційних технологій спричинив їх проникнення у всі сфери життя суспільства та перетворив їх на невід’ємну частину життєвого простору сучасної людини. Сьогодні психологи та педагоги констатують факт наявності нового покоління digital (Digital Natives), для яких з раннього дитинства комп’ютери, смартфони, відеоігри, Інтернет є невід’ємною частиною їх життєвого світу; майже такою ж необхідною умовою їх існування, як природа та суспільство. В певному сенсі, межа між реальним та віртуальним життям для цього покоління майже стерта. Звичайно, що для покоління 2000-х традиційне освітнє середовище вже не може бути тим освітнім простором, який створює потужну мотивацію та інтерес до процесу здобуття знань. В той же час, і сама система освіти вже багато років відчуває на собі потужний вплив інформаційних технологій, що поступово змінює її зміст, методи та інструменти навчання.

Рік тому перед людством постали нові виклики у вигляді пандемії та її наслідків. Система освіти стала чи не найпершою сферою життя суспільства, разом зі сферою охорони здоров’я, яка одразу відчула на собі необхідність кардинальних трансформацій в ситуації невизначеності та неефективності традиційних засад її функціонування. В умовах закриття закладів освіти для відвідування, МОН рекомендував освітянам та